

IX.1.1.3 Jiné důležité osobní překážky v práci (§ 199)

Okruh jiných důležitých osobních překážek v práci, při nichž se poskytuje pracovní volno, rozsah tohoto pracovního volna, případy, v nichž přísluší po dobu pracovního volna i náhrada mzdy nebo platu, včetně případného spolurozhodování odborové organizace o vyslání zaměstnanců na pohřeb spoluzaměstnance, stanovila vláda svým nařízením č. 590/2006 Sb., a to i pro zaměstnance, kteří nepracují na pracovištích zaměstnavatele, ale podle dohodnutých podmínek pro něj vykonávají práce v pracovní době, kterou si sami rozvrhují.

Pokud zaměstnanci přísluší náhrada mzdy nebo platu, přísluší ve výši průměrného výdělku. K jiným důležitým osobním překážkám v práci patří:

- Vyšetření nebo ošetření

Pracovní volno s náhradou mzdy nebo platu se poskytne na nezbytně nutnou dobu, bylo-li vyšetření nebo ošetření provedeno ve zdravotnickém zařízení, které je ve smluvním vztahu ke zdravotní pojišťovně, kterou si zaměstnanec zvolil, a které je nejbližší bydliště nebo pracoviště zaměstnance a je schopné potřebnou zdravotní péči poskytnout, pokud vyšetření nebo ošetření nebylo možné provést mimo pracovní dobu. Základním měřítkem pro délku placené překážky v práci je nezbytně nutná doba pro cestu zaměstnance do zdravotnického zařízení a trvání vyšetření nebo ošetření.

Zaměstnanec má nicméně právo na svobodnou volbu lékaře a může si tak zvolit i vzdálenější zdravotnické zařízení. V takovém případě se mu pracovní volno na nezbytnou dobu poskytne, avšak náhrada mzdy nebo platu přísluší pouze v rozsahu, jako by navštívil zdravotnické zařízení nejbližší svému bydliště nebo pracovišti. Ostatní doba nepřítomnosti v práci je sice omluvena, ale bez náhrady mzdy nebo platu.

- Pracovnílékařská prohlídka, vyšetření nebo očkování související s výkonem práce

Pracovní volno na nezbytně nutnou dobu se poskytne zaměstnanci, který se podrobil pracovnílékařské prohlídce, vyšetření nebo očkování souvisejícím s výkonem práce v rozsahu stanoveném zvláštními právními předpisy nebo rozhodnutím příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví.

Ačkoliv to nařízení vlády nestanoví, zaměstnancům i v tomto případě náleží náhrada mzdy nebo platu ve výši průměrného výdělku, neboť tak stanoví § 103 odst. 1 písm. e).

- Přerušení dopravního provozu nebo zpoždění hromadných dopravních prostředků

Jedná se o pozdní nástup do zaměstnání po stanoveném začátku pracovní směny z důvodu nepředvídaného přerušení dopravního provozu nebo zpoždění hromadných dopravních prostředků. Nemohl-li zaměstnanec dosáhnout místa pracoviště jiným přiměřeným způsobem (náhradním dopravním prostředkem příp. pěšky), poskytne se mu pracovní volno bez náhrady mzdy nebo platu na nezbytně nutnou dobu. Pozor – i zde platí obecná zásada, že zaměstnanec musí existenci překážky v práci zaměstnavateli prokázat, například potvrzením od provozovatele hromadného dopravního prostředku o tom, že došlo ke zpoždění a v jaké délce.

- Znemožnění cesty do zaměstnání

Pracovní volno s náhradou mzdy nebo platu se poskytne zaměstnanci těžce zdravotně postiženému (ostatním zaměstnancům se takové pracovní volno neposkytuje) na nezbytně nutnou dobu, nejvýše na 1 den pro znemožnění cesty do zaměstnání z povětrnostních důvodů nehromadným dopravním prostředkem, který tento zaměstnanec používá. Jde o případy, kdy invalidní zaměstnanec používá k cestě do zaměstnání osobního automobilu, kterého však z různých povětrnostních důvodů nemůže použít – nesjízdnost silnic kvůli námraze, zaplavení silnic pro povodeň apod.

- Svatba

Zaměstnanec má právo:

- při vlastní svatbě na pracovní volno v rozsahu 2 dnů, z toho 1 den k účasti na svatebním obřadu. To znamená, že pokud se svatební obřad koná v den, který pro zaměstnance není pracovní, náleží pracovní volno jen v rozsahu 1 dne. Náhrada mzdy nebo platu vždy přísluší pouze za 1 den;
- při svatbě dítěte v rozsahu 1 dne k účasti na svatebním obřadu s náhradou mzdy nebo platu;
- při svatbě rodiče v rozsahu 1 dne k účasti na svatebním obřadu, ale bez náhrady mzdy nebo platu.

Náhrada mzdy nebo platu podle tohoto bodu přísluší i zaměstnanci, který nepracuje na pracovišti zaměstnavatele, ale podle dohodnutých podmínek pro něj vykonává sjednanou práci v pracovní době, kterou si sám rozvrhuje.

- Narození dítěte

Pracovní volno se poskytne na nezbytně nutnou dobu s náhradou mzdy nebo platu k převozu manželky (družky) do zdravotnického zařízení a zpět a bez náhrady mzdy nebo platu k účasti při porodu manželky (družky).

- Úmrtí

Pracovní volno s náhradou mzdy nebo platu se poskytne:

- o při úmrtí manžela, druhu nebo dítěte v rozsahu 2 dnů a další den k účasti na pohřbu těchto osob (tento den nelze čerpat, koná-li se pohřeb v den pracovního volna zaměstnance);
- o k účasti na pohřbu rodiče a sourozence zaměstnance, rodiče a sourozence jeho manžela, manžela dítěte nebo manžela sourozence zaměstnance v rozsahu 1 dne (rovněž v těchto případech nelze tento den čerpat, koná-li se pohřeb v den pracovního volna zaměstnance) a další den, jestliže zaměstnanec obstarává pohřeb těchto osob;
- o k účasti na pohřbu prarodiče nebo vnuka zaměstnance nebo prarodiče jeho manžela nebo jiné osoby, která sice nepatří k uvedeným fyzickým osobám, ale žila se zaměstnancem v době úmrtí v domácnosti na nezbytně nutnou dobu, nejvýše na 1 den (to neplatí v případě, že den pohřbu připadne na den pracovního volna zaměstnance) a na další den, jestliže zaměstnanec obstarává pohřeb těchto osob.

Překážky v práci prokazuje zaměstnanec obvykle úmrtním oznámením a další volno, které je vázáno na obstarávání pohřbu nejčastěji potvrzením pohřebního ústavu.

Náhrada mzdy nebo platu podle tohoto bodu přísluší i zaměstnanci, který nepracuje na pracovišti zaměstnavatele, ale podle dohodnutých podmínek pro něj vykonává sjednanou práci v pracovní době, kterou si sám rozvrhuje.

- **Doprovod**

V případě, že je nutné doprovodit rodinného příslušníka do zdravotnického zařízení k vyšetření nebo ošetření při náhlém onemocnění nebo úrazu a k předem stanovenému vyšetření, ošetření nebo léčení, má doprovázející zaměstnanec nárok na poskytnutí pracovního volna s náhradou mzdy nebo platu na nezbytně nutnou dobu, nejvýše však na 1 den. Pracovní volno se poskytuje za podmínky, že byl doprovod rodinného příslušníka nezbytný a úkony nebylo možno provést mimo pracovní dobu zaměstnance. Uvedené volno se poskytuje pouze jednomu z rodinných příslušníků. Za rodinného příslušníka se pro tento účel považuje manžel, druh, dítě, rodiče a prarodiče zaměstnance nebo jeho manžela. Jde-li o ostatní rodinné příslušníky má zaměstnanec právo na pracovní volno bez náhrady mzdy nebo platu. Nárok na náhradu mzdy nebo platu rovněž zaměstnanci nepřislouší, pokud má nárok na ošetrovné podle zákona o nemocenském pojištění.

V případě doprovodu zdravotně postiženého dítěte do zařízení sociálních služeb nebo do školy nebo školského zařízení samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením s internátním provozem a zpět má zaměstnanec právo na pracovní volno s náhradou mzdy nebo platu na nezbytně nutnou dobu, nejvýše však na 6 pracovních dnů v kalendářním roce. I zde se poskytuje volno pouze jednomu z rodinných příslušníků. K doprovodu dítěte do školského poradenského zařízení ke zjištění speciálních vzdělávacích potřeb dítěte má zaměstnanec právo na poskytnutí pracovního volna bez náhrady mzdy nebo platu. Pracovní volno se poskytuje na nezbytně nutnou dobu a pouze jednomu z rodinných příslušníků.

- **Pohřeb spoluzaměstnance**

Jde o volno k účasti na pohřbu spoluzaměstnance. O účasti rozhoduje zaměstnavatel v dohodě s příslušnou odborovou organizací. Takto delegovaný zaměstnanec má právo na pracovní volno s náhradou mzdy nebo platu na nezbytně nutnou dobu.

- **Přestěhování**

Přestěhování zaměstnance je jeho soukromou záležitostí, proto mu zaměstnavatel poskytuje pracovní volno bez náhrady mzdy nebo platu na nezbytně nutnou dobu, nejvýše na 2 dny při přestěhování zaměstnance, který má vlastní bytové zařízení. Jestliže se však zaměstnanec stěhuje v zájmu zaměstnavatele (např. při změně místa výkonu práce v zájmu zaměstnavatele nebo při přeložení) má nárok na pracovní volno ve stejném rozsahu, ale s náhradou mzdy nebo platu.

Náhrada mzdy nebo platu podle tohoto bodu přísluší i zaměstnanci, který nepracuje na pracovišti zaměstnavatele, ale podle dohodnutých podmínek pro něj vykonává sjednanou práci v pracovní době, kterou si sám rozvrhuje.

- **Vyhledání nového zaměstnání**

Při vyhledání nového zaměstnání poskytne zaměstnavatel zaměstnanci před skončením pracovního poměru pracovní volno bez náhrady mzdy nebo platu na nezbytně nutnou dobu, nejvýše na 1 půlden v týdnu. Uvedené volno se poskytuje po dobu odpovídající výpovědní době v délce dvou měsíců. V tomto rozsahu přísluší volno i v případě, že je výpovědní doba dohodou zaměstnance a zaměstnavatele prodloužena.

Ve stejném rozsahu, ale s náhradou mzdy nebo platu, poskytne zaměstnavatel zaměstnanci pracovní volno, končí-li pracovní poměr výpovědí danou zaměstnavatelem z důvodů uvedených v § 52 písm. a) až e), nebo dohodou z těchto důvodů.

Po dohodě se zaměstnavatelem je možné pracovní volno slučovat, není tedy podmínkou čerpat pravidelně každý týden jeden půlden, ale se souhlasem zaměstnavatele např. 1 den za 2 týdny, 2 dny za 4 týdny apod.